

1 Појам и садржај рачуноводства

1. ДЕФИНИЦИЈА РАЧУНОВОДСТВА (МИКРОРАЧУНОВОДСТВО И МАКРОРАЧУНОВОДСТВО)

Рачуноводство се може посматрати као функција у предузећу, као систем, као научни метод којим се квалитативно обухватају економске трансакције у циљу контроле, анализе и деловања на економске активности уопште. Рачуноводствена функција се састоји у регистровању, класификацији, сумирању и интерпретацији економских трансакција.

Рачуноводство се дели на 2 области:

- **Микрорачуноводство** – рачуноводство предузећа, тј. пословно рачуноводство
- **Макрорачуноводство** – друштвено рачуноводство

Друштвено рачуноводство се развило из потребе увида у економску активност земље и резултате националне привреде. Као предмет овог рачуноводства јављају се агрегати производње – друштвени производ и национални доходак.

Пословно рачуноводство се односи на економске трансакције у предузећу и обухвата економске процесе који се могу изразити у новцу и то како екстерне (набавка и продаја), тако и интерне (производња).

2. ДЕЛОВИ РАЧУНОВОДСТВА

- **Књиговодство**
- **Рачуноводствено планирање**
- **Рачуноводствени надзор**
- **Рачуноводствена анализа**

3. ДЕФИНИЦИЈА КЊИГОВОДСТВА

Књиговодство представља документовану и строго формалну евиденцију свих насталих индивидуализираних пословних процеса који због изражавања у новчаној јединици мере омогућавају да се добије слика о целокупном пословању. Засновано је на потпуном сакупљању и хронолошком и стварном сређивању података.

4. СИНТЕТИЧКО И АНАЛИТИЧКО КЊИГОВОДСТВО

Синтетичко рачуноводство је познато као финансијско књиговодство. Синхронизује рад целог књиговодства и пружа све важније информације о пословању предузећа. Назива се и **главно** или **централно књиговодство**.

Аналитичка књиговодства виде евиденцију о појединим деловима средстава и извора средстава, прихода и расхода у натуралним и вредносним показатељима.

5. РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ УПРАВЉАЧКОГ И ФИНАНСИЈСКОГ РАЧУНОВОДСТВА

Управљачко рачуноводство је намењено задовољавању интерних потреба корисника, тј. менаџера, а **финансијско рачуноводство** задовољавању екстерних корисника, добављача, кредитора, купаца...

6. РАЧУНОВОДСТВЕНА НАЧЕЛА

1) Начело заокружене целине

Јединица рачуноводственог осигурања је увек посебна заокружена целина. Она представља или основни организациони облик удруживања рада и средстава, или из њега изведене организационе облике који су такође заокружене целине.

2) Начело неодређеног трајања делатности

Трајање делатности која је предмет рачуноводственог обухватања није по правилу унапред утврђено. Периодични резултати, укључујући и годишње имају само релативну вредност.

3) Начело коришћења вредносног изражавања

Рачуноводство обухвата све економске категорије стања и процеса који се могу вредносно исказати, узимајући при томе у обзир и натуралне јединице мере као допуну вредносном изразу.

4) Начело документарности

Правоваљано и на прописани начин састављен и проверен документ у коме се вредносно, а у одређеним случајевима и количински исказује пословни догађај, или одређено стање, представља основу и предмет рачуноводствених података и информација.

5) Начело опрезности

У рачуноводству се позитивни пословни резултати исказују тек када су очигледни и утврђени. Негативни пословни резултати се исказују када они постану могући. Није допуштено прикривање негативних пословних резултата у превисоко вреднованим средствима, нити у прениско исказаним обавезама.

6) Начело благовремености

Рачуноводство треба да обрађује податке ажурно и подноси информације у року који омогућује благовремено доношење пословних одлука у функцији планирања, припреме, извођења и надзора.

7. ОСНОВНЕ ЕКОНОМСКЕ КАТЕГОРИЈЕ РАЧУНОВОДСТВА

- **Средства и обавезе према изворима средстава**
- **Расходи и приходи**

Средства и обавезе према изворима средстава су економске категорије које су дефинисане према њиховом стању одређеном тренутку, а приходи и расходи су економске категорије које су дефинисане према њиховој кумулативи у одређеном раздобљу.

8. ВРСТЕ СРЕДСТАВА, ИЗВОРИ СРЕДСТАВА

- **Средства се групишу у:**

(1) **Основна средства** – ствари, права и новац као средства која учествујући у пословним процесима постепено преносе своју вредност на пословне учинке и враћају се у првобитно појавни облик, по правилу у раздобљу дужем од једно године.

(2) **Обртна средства** – ствари, права и новац као средства која се једнократном употребом троше у пословним процесима, преносећи одједанпут своју целокупну вредност. Са основним чине пословна средства у ужем смислу.

(3) **Средства заједничке потрошње** – ствари, права и новац као средства која служе задовољавању заједничких потреба радника у јединици рачуноводственог обухватања.

(4) **Средства резерви.**

- **Извори средстава**

Под њима се подразумевају правна и физичка лица од којих јединица рачуноводственог обухватања прибавља средства.

9. РОК ДОСПЕЋА ОБАВЕЗЕ ПРЕМА ИЗВОРИМА

С гледишта рока доспећа обавезе према изворима се деле на:

- **Обавезе унапред неодређеног рока доспећа**
- **Обавезе унапред одређеног рока доспећа**

10. ПРИХОДИ, РАСХОДИ, ТРОШКОВИ

- **Приходи** – продајне вредности пословних учинака, укључујући износе свих облика добијених накнада, а и износа повећања средстава и смањења обавеза, којима се повећава пословни резултат у одређеном раздобљу.
- **Расходи** – трошкови продатих пословних учинака, укључујући износе свих облика датих некалкулативних накнада, а и износи сваког смањења средстава и повећања обавеза према изворима средстава којима се терете приходи у одређеном раздобљу.
- **Трошкови** – ценовни израз утрошака ресурса у стварању производа или пружању услуга као пословних учинака.

11. ОСНОВНА СРЕДСТВА У ОБЛИКУ СТВАРИ

- **земљиште**
- **грађевине** (објекти високе градње, ниске градње, хидроградње...)
- **опрема** (машине, уређаји и постројења, средства транспорта и везе, лаобраторијска опрема, инструменти и алати, инвентар, намештај и друга опрема)
- **шуме и засади**
- **основно стадо** (сва стока осим оне која је у тову)
- **залихе инвестиционог материјала** намењеног за уграђивање у друге ствари из основних средстава

Могу бити: у употреби, у припреми и ван употребе.

- **Набавна вредност основног средства** – улагање потребно за његово прибављање и увођење у употребу. Састоји се из фактурне цене средства увећане за евентуалне дажбине, трошкове превоза и монтаже, као и остале неподредне трошкове.
- **Исправка вредности основног средства (ИВОС)** је онај део набавне вредности који је већ напустио првобитан облик тог основног средства. По правилу, набавна вредност напушта првобитан облик основног средства обрачуном амортизације.
- **Ликвидациона вредност основног средства** је тржишна вредност расходованог основног средства умањена за евентуалне трошкове његовог расходовања.
- **Ревалоризација основног средства** је усклађивање оригиналне вредности са кретањем цена у веку коришћења (основицу чине вредност, исправка вредности и неотписана вредност о.с).

Ствари основних средстава у припреми не ревалоризују се. Оне се ревалоризују приликом увођења у употребу. Од ствари из основних средстава не ревалоризују се ни основна средства посебне намене која служе за заштиту од елементарних непогода, као ни уметнички предмети, књиге и архивска грађа.

- **Амортизовање**

Јединица рачуноводственог обухватања амортизује основна средства временски или функционално. Под **временском амортизацијом** подразумева се обрачунавање амортизације, с обзиром на време трајања употребе о.с, а под **функционалним амортизовањем** о.с. обрачунавање амортизације с обзиром на стварно коришћење о.с.

12. ОБРТНА СРЕДСТВА У ОБЛИКУ СТВАРИ

- **Материјал у ширем смислу**
 - Набављени основни и помоћни материјал, полупроизводи, делови, гориво, мазиво
- **Ситан инвентар у ширем смислу**
 - Алати, уређаји, одвојива повратна амбалажа, накнадно набављене аутогуме итд.
- **Недовршена производња у ширем смислу**
 - Недовршена производња на производним радним местима, сопствени полупроизводи и делови намењени даљој производњи, отпаци намењени даљој употреби у производњи.
- **Готови производи и трговинска роба**
 - Готови производи су они који су намењени непосредној продаји, а трговинска роба је она која се набавља и намењује производњи.

Обртна средства у облику ствари могу бити:

- **На залихи**
- **У припреми**
- **У употреби**
- **На путу**

13. ОСНОВНА СРЕДСТВА У ОБЛИКУ ПРАВА И РАЗГРАНИЧЕНИ ТРОШКОВИ

- **материјална права** (право на патент, лиценцу, модел, узорак...),
- **оснивачка улагања** (патенти, лиценце, франшизе, софтвери, гудвил),
- **потраживања у вези са изградњом основних средстава.**

14. ОБРТНА СРЕДСТВА У ОБЛИКУ ПРАВА И РАЗГРАНИЧЕНИХ ТРОШКОВА

- **краткорочне ХОВ** (примљени благајнички записи, авалиране менице, чекови, обавезнице),
- **текућа потраживања** (од купаца, из заједничке добити, по основу датих кредита...)
- **некалкулисани трошкови** (они који у датом обрачунском периоду немају коначног носиоца и још не утичу на пословни резултат)
- **недоспели расходи**
- **непокривене аконтације из наслова будуће добити.**

15. ПЛАСМАНИ СРЕДСТАВА

- **Потраживања по основу краткорочно датих кредита**
- **Потраживања по основу дугорочно датих кредита**
- **Потраживања по основу удружених, односно уложених средстава са другим јединицама рачуноводственог обухватања**
- **Уложена средства у хартије од вредности** (деонице, обвезнице) , односно у друга предузећа.

16. НОВАЦ

- **Основна средства у облику новца**

Издвојена новчана средства за инвестиције.

- **Обртна средства у облику новца**

- новац на текућем,
- новац на девизном рачуну
- новац на пролазном рачуну
- отворени акредитиви (сигурност пословања у иностранству)
- новац у благајни
- новац на издвојеним рачунима за текуће потребе

- **Средства резерви у облику новца**

Средства резерви у облику новца налазе се на посебном рачуну, а користе се за допуњавање смањених обртних средстава због губитка, обезбеђење од пословних ризика и обезбеђење социјалне стабилности радника.

- **Средства заједничке потрошње у облику новца**

Средства заједничке потрошње у облику новца налазе се на посебном рачуну и користе за текуће потребе радника, чиме се смањује и фонд заједничке потрошње, или, пак, за куповину ствари из средстава заједничке потрошње, односно пласмана из средстава заједничке потрошње, чиме се фонд заједничке потрошње не смањује.

17. ОБАВЕЗЕ ПРЕМА ИЗВОРИМА СРЕДСТАВА

Трајни капитал (сопствени извори) представљају обавезе према изворима средстава које не доспевају док предузеће послује као и основачки улози на неодређени рок.

Трајни капитал чине:

- **номинирани капитал** (друштвени капитал, деонички капитал, трајни улози и инокосни капитал)
- **неноминирани капитал - резерве** (законске, статутарне, слободне, нераспоређена добит из ранијих година). Непокривени губитак предствља исправку вредности трајног капитала.

18. ТРОШКОВИ

- **Место и носиоци трошкова (ТП)**

Место ТР је функционално, просторно или стварно заокружена целина у оквиру јединице рач.обухватања у којој или у вези с којом, се у пословању појављују ТР који је могуће распоређивати на појединачне носиоце и за које постоји тамо одговорност. Разликују се директна и индиректна места ТР.

- **Редовни расходи**

Вредности утрошених материјалних инпута, као и вредности свих осталих планираних и ангажованих инпута.

- **Ванредни расходи**

Изгубљене вредности које се не односе на стварање производа и услуга као посл.учинака;они настају ванредним смањењем посл.средстава или ванредним повећањем обавеза према изворима посл. средстава. Не могу се појављивати у вези са средствима резерви, или средствима заједничке потрошње, нити из разлога што су у вези с личном одговорношћу.

- **Редовни приходи**

Вредности продатих производа, услуга, роба, материјала и примљених накнада у вези с пласманом посл. средстава, као и остале примљене вредности које утичу на посл. резултат у одређеном обрачунском раздобљу.

- **Ванредни расходи**

Стечене вредности поред редовних прихода у обрачунском раздобљу; настају ванредним повећањем обрт. средстава или ванредним смањењем обавеза према изворима посл. средстава. Не могу се појављивати у вези са осн. средствима, средствима резерви или сред. заједничке потрошње, јер се њихово повећање обрачунава као повећање одговарајућих фондова.

- **Укупан приход (УП)**

УП јединице рач. обухватања је јединствена величина која чини збир свих њених редовних и ванредних прихода у одређеном обрачунском раздобљу, и распоређује се као целина.

19. ПОСЛОВНИ РЕЗУЛТАТИ И ЊИХОВИ ОБЛИЦИ

- **Бруто добит (БД)**

Разлика између укупног прихода (УП) и укупног расхода (УР).

$$\text{УП} - \text{УР} = \text{БД}$$

- **Нето добит (НД)**

када се од бруто добити одбије износ обрачунатих пореза и доприноса (законске обавезе ЗО)

$$\text{БД} - \text{ЗО} = \text{НД}$$

- **Губитак**

настаје ако је укупан приход недовољан да покрије укупне расходе (УР).

УР > УП → ГУБИТАК

- **Расподела нето добити**
може се расподелити на део за повећање улога, део за дивиденде, део за резерве и на део за плате.
- **Покриће губитка**
ако предузеће остварује губитак, он се може покрити дотацијом, отписом потраживања поверилаца, смањењем неноминираног капитала (резерви), смањењем сопственог капитала.

II Прилаз двојном књиговодству

20. КЊИГОВОДСТВЕНИ СИСТЕМИ

- Једноставан систем (просто књиговодство)
- Двојни систем (двојно књиговодство)
- Камералистички систем
- Константни систем

21. ШТА ЈЕ ПРЕДМЕТ КЊИГОВОДСТВА?

Предмет књиговодства је ажурно и потпуно евидентирање свих пословних операција предузећа у пословним књигама.

22. ШТА ЈЕ ИНВЕНТАР?

Инвентар - књиговодствена евиденција (најчешће књига) у коју се детаљно уноси попис целокупне имовине једног предузећа на одређени дан. Инвентар је систематски преглед целокупне активне и пасивне имовине, типичан пример књиговодствене евиденције о укупном имовинском стању предузећа, за разлику од појединачних књиговодствених евиденција, у којима се врши попис само појединих врста имовинских делова.

23. ПАСИВА

Пасива означава дугове - обавезе, једног предузећа, односно изворе (порекло) конкретних основних и обртних средстава којима оно располаже. Другим речима, пасива показује висину потраживања поверилаца за добијена од њих основна, или обртна средства на употребу и коришћење, која предузећу треба некада вратити. Обавезе предузећа за противвредност примљених основних средстава од стране свог оснивача, улагача или деоничара представљају 1 део пасиве у ширем смислу - **Фонд основних средстава**. Обавезе предузећа за противвредност примљених обртних од стране оснивача, улагача или деоничара представљају други део пасиве у ширем смислу - **Фонд обртних средстава**. Збир вредности ових двају фондова, чине пасиву у ширем смислу - **сопствена средства**. Пасива у ширем и пасива у ужем смислу чине заједно **целокупну пасиву**, која стоји у цифарској равнотежи са целокупном активом, јер вредност свих конкретних средстава мора одговарати вредности њихових извора.

Од инвентара (**пописа**) целокупне имовине или делова имовине треба разликовати **инвентарисање** - пребројавање, односно премеравање одговарајућих имовинских делова.

24. ПРИКАЗИВАЊЕ ИНВЕНТАРА

Инвентар има своју прописану форму и приказује се графички у виду једностраног рачуна. Сви имовински делови се нижу један испод другог и то по одређеном реду. Прво се пописују активни имовински делови, затим пасивни, а после тога се упише “рекапитулација” којом се врши упоређивање укупног износа активе са укупним износом пасиве („пасиве у ужем смислу“). Ако је вредност укупне активе већа од укупне пасиве у ужем смислу, онда разлика представља чисту имовину. Овакав облик вођења инвентара назива се **пагинирани**.

25. ВРСТЕ БИЛАНСА

- **Оснивачки (почетни)** – саставља се при оснивању предузећа
- **Завршни (закључни)** – прави се при редовном годишњем закључку књига
- **Ликвидациони** – саставља се приликом добровољне или принудне ликвидације предузећа
- **Фузиони** – сачињава се приликом спајања једног са другим предузећем
- **Порески** – прави се на захтев надлежних пореских власти због утврђивања основице за опорезивање.

26. ОБЈАСНИ 4 ОСНОВНЕ БИЛАНСЕ ПРОМЕНЕ

- (1) **Промене које изазивају повећање активе и пасиве за исти износ** – нпр. набавка материјала на кредит, примање основног средства без надокнаде итд.

Активa	Пасивa
↑	↑

- (2) **Промене које изазивају смањење активе и пасиве за исти износ** – нпр. добављачу је исплаћен дуг у готову, уступљено је основно средство без надокнаде итд.

Активa	Пасивa
↓	↓

- (3) *Промене које се односе на леву страну биланса, на активу и изазивају измене у њеној структури* – повећавају једну активну позицију а смањују другу, нпр: предаја материјала у производњу, куповина материјала за готово итд.

Активa	Пасивa
	

- (4) *Промене које се односе само на десну страну биланса, на пасиву и изазивају измене у њеној структури* – нпр. исплата обавеза према добављачима из одобреног кредита, претварање краткорочног кредита у дугорочни итд.

Активa	Пасивa
	

27. ШТА ЈЕ РАЧУН (КОНТО)?

Рачун или конто је графички приказ који служи како за убележавање почетног стања; одређеног имовинског дела, тако и за убележавање сваке промене настале у стању тог имовинског дела. У пракси се рачуни воде у главној књизи.

28. ДЕФИНИЦИЈА КЊИГОВОДСТВЕНОГ РАЧУНА

Књиговодствени рачун је графички инструмент тачно утврђеног квалитета имовине, на коме се систематски и хронолошки региструју хомогене књиговодствене промене у мерљивим јединицама: вредносним или натуралним (што омогућује њихово сумирање и утврђивање промета и стања на појединим рачунима) и то тако, да се помоћу њега у свако време може сазнати почетно стање, промене у одређеном временском раздобљу и коначно стање одређеног квалитета имовине, ради праћења, анализе и планирања економске активности предузећа.

29. ШТА ЈЕ САЛДО?

“Салдо” на италијанском значи остатак. Мисли се на остатак стања једног имовинског дела, цифарски израженог на његовом рачуну, после дописивања и отписивања свих насталих промена на том имовинском делу. У оквиру Главне књиге отвара се рачун одговарајућег имовинског дела, врши се сабирање његове дуговне и потражне стране, а затим се збир мање стране одбије од збира веће стране. Разлика представља **салдо**. Салдо је дугован ако је већа дуговна страна од потражне, а у обрнутом случају је потражни. Салдо једног рачуна изражава књиговодствену вредност оног имовинског дела чије се стање и промене региструју на том рачуну. Салдирати значи изнаћи салдо једног рачуна.

Салдо изравнања увек показује тренутно стање на неком рачуну.

30. ПРАВИЛА ЗА КЊИЖЕЊЕ

- **Активни рачуни** - показују стање и кретање средстава. На левој страни књижи се почетно стање средстава и сва даља повећања, а на десној сва смањења средстава. Могу имати само активан салдо.
- **Пасивни рачуни** - показују стање и кретање извора средстава. На десној страни се књижи почетно стање извора средстава и сва повећања, а на левој сва смањења. Могу имати само пасиван салдо. И активни и пасивни су **пословни рачуни** у ширем смислу, док су у свом ужем смислу **рачуни чистог стања**.
- **Активно-пасивни рачуни** - могу имати како активан, тако и пасиван салдо; на њима се одражавају имовинско-правни односи предузећа са пословним партнерима или неким трећим лицима.

31. РАЧУН „КУПЦИ“

Рачун „купци“ је у принципу активан рачун, јер показује наша потраживања од купаца, тј. наша средства која се налазе код купаца. Али овај рачун може бити и пасиван када нама купци дају аконтацију ради које имамо обавезе према њима.

32. РАЧУН ДОБАВЉАЧИ

Рачун „добављачи“ је у принципу пасиван, јер показује наше обавезе према добављачима. Представља изворе средстава и пише се на десној страни биланса. Међутим, ако предузеће даје аконтације добављачима, онда рачун „добављачи“ не приказује обавезе предузећа, већ средства предузећа, која се налазе код добављача. У том случају, представља активни рачун и бележи се на левој страни биланса.

33. РАЧУН ИСПРАВКИ ВРЕДНОСТИ (КОРЕКТИВНИ РАЧУН)

Рачуни исправки вредности (корективни) – њихова функција се не манифестује у исказивању стања и кретања средстава и њихових извора, већ у исправљању њихових вредности приказаних на одговарајућим рачунима. Нпр. ИВОС.

Директно отписивање – врши се на самом рачуну основног средства, и то тако што му се одобрава износ израчунатог обезвеђења уз истовремено задужење истим износом једног посебног рачуна расхода, тзв. рачуна отписа. **Индијектно отписивање** – обезбеђује добијање такве слике која ће пружити како вредност самог основног средства и његовог постепеног смањења услед непрекидног трошења, тако и величину самог капацитета основних средстава изражену у њиховој почетној непромењивој вредности за све време трајања њиховог коришћења.

34. СИНТЕТИЧКИ РАЧУНИ

Синтетички рачуни представљају збирне или колективне рачуне, а аналитички појединачне рачуне који су у ствари делови синтетичких рачуна.

Онај рачун који у свом салду и као такав представља билансну позицију, назива се **СИНТЕТИЧКИМ РАЧУНОМ**, а његове саставне делове до којих се долази рашчлањивањем зове **АНАЛИТИЧКИМ РАЧУНИМА**.

Синтетичкој евиденцији је циљ исказивање свеукупних стања и кретања, док је аналитичкој циљ приказ једног дела тог свеукупног збивања. Стање или износ салда синтетичког рачуна може бити раван збиру стања, односно збиру износа салда његових аналитичких рачуна.

35. БИЛАНСНИ И ИЗВАНБИЛАНСНИ РАЧУНИ

Билансни су они на којима се евидентирају средства предузећа и њихови извори, а **изванбилансни** су они на којима се евидентирају средства других предузећа која су дата у виду гаранција, или на чување и као таква немају непосредан утицај на већину средстава и извора средстава предузећа.

36. ДЕФИНИЦИЈА КОНТНОГ ПЛАНА

Контни план – основна карактеристика једнообразног књиговодства. Прописује се у једној земљи од стране надлежних органа и његов основни задатак у једној привреди је да унапред обавезно прописује најцелисходнију књиговодствену организацију, која ће у сваком тренутку бити способна да осигура и пружи тачне показатеље извршења постављених планова.

- **Општи контни план** – односи се на читаву земљу и према њему сва предузећа воде своје књиговодство.
- **Посебни контни план** – односи се на поједине гране привреде ради чега се назива још и грански.

III Књиговодствене евиденције и књиговодствено обухватање финансијских средстава

37. ОСНОВНЕ И ПОМОЋНЕ КЊИГОВОДСТВЕНЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ

- **Основне:** дневник и главна књига
- **Помоћне:**
 - О имовинско-правним односима
 - О готовини
 - О инвентару
 - О ситном материјалу
 - О осталим имовинским деловима
 - О успеху
 - О укупном стању

38. ДЕФИНИЦИЈА ДНЕВНИКА

Дневник – хронолошка евиденција – добио је своје име по томе што се у њега уносе све дневне пословне промене, да би се затим систематски разврстале на одговарајуће рачуне Главне књиге.

Дневник има следеће колоне:

- *редни број књиговодственог става*
- *датум настајања промене*
- *опис суштине пословне промене*
- *ознака броја синтетичког рачуна*
- *новчани (дуговни и потражни) износ.*

39. ДЕФИНИЦИЈА ГЛАВНЕ КЊИГЕ

Главна књига – мора имати посебне рачуне за издвојено евидентирање стања и промена које настају код сваког активног и пасивног имовинског дела, као и посебне рачуне за регистровање сваког насталог расхода, тј. прихода. Отвара се онолико број синтетичких рачуна колико има укупно активних и пасивних имовинских делова, приказаних у билансу активним и пасивним позицијама.

40. ЗАКЉУЧНИ ЛИСТ

Закључни лист је посебан књиговодствено-евидентни образац, који не представља никакву сталну књиговодствену евиденцију у виду књиге, или картона, него који се сачињава само при састављању периодичних стања. Има у заглављу следеће колоне:

- *редни број*
- *назив рачуна*
- *позив*
- *брuto-биланс* (дугује, потражује)
- *салдо* (дугује, потражује; ако је већи дуговни износ од потраженог онда се салдо обележава у дуговну новчану потколону салдо-биланса и обрнуто)
- *инвентарни биланс* (дугује, потражује)
- *успешни биланс* (дугује, потражује)

Закључни лист је техничко средство за лучење књиговодственог стања свих синтетичких рачуна (књиговодствено стање = салдо биланс) на чисте имовинске рачуне (инвентарни биланс) и на чисте успешне рачуне (успешни биланс). Ово је учињено у циљу изналажења простог пословног резултата, јер: Колика цифарска разлика постоји између збира активе и збира пасиве у инвентарном билансу (добитак), толика иста разлика мора бити између збира прихода и збира расхода у успешном билансу; у обрнутом случају ради се о губитку, тј. када је збир пасиве већи од збира активе, односно када је збир расхода већи од збира прихода.

41. СОПСТВЕНИ КАПИТАЛ ДРУШТАВА ЛИЦА

Сопствени капитал друштва лица – формира се на основу улога ортака због чега ова друштва немају један рачун капитала већ онолико рачуна колико има ортака. Улози ортака не морају бити једнаки. Величина улога није прописана. За обавезе друштва одговарају сви ортаци својом целокупном имовином.

42. СОПСТВЕНИ КАПИТАЛ ДРУШТАВА КАПИТАЛА

Под друштвима капитала се подразумевају:

- **друштва са ограниченом одговорношћу (д.о.о)**
- **акционарска друштва (АД).**

Ова друштва се битно разликују по начину формирања основног капитала и промена висине овог капитала током времена.

а) Сопствени капитал д.о.о (удели у основном капиталу) чине уплате чланова. Овај капитал је гаранција за обавезе које ово друштво преузима, због чега се обично законски прописује минимална висина овог капитала и минимална висина улога чланова. Д.о.о одговара за своје обавезе само уложеним капиталом. Основни капитал се током времена може мењати. Ова друштва нису у обавези да формирају резерве.

б) Сопствени капитал акционарских друштава чини капитал прибављен емисијом и продајом акција. Акционарско друштво може продавати акције по курсу који је виши од њихове номиналне вредности (ажо = емисиона премија). Ажо не представља део оснивачког капитала већ се исказује на посебном рачуну сопственог капитала који се назива рачун ажиа.

Сопствени капитал акционарских друштава се састоји од основног (акцијског) капитала, ажиа, резерви (законских, слободних и статуираних) и билансне добити.

43. КАПИТАЛ ОД ЕМИСИЈЕ ОБВЕЗНИЦА

Предузеће до недостајућег капитала може доћи и емисијом и продајом обвезница, које представљају хартије од вредности које њиховим власницима дају право на повраћај уложеног капитала о року досећа и право на камату као принос на овако пласиран капитал.

Обвезница има два дела:

- **плашт** (ту се наводе подаци о врсти, номиналној вредности обвезнице, роковима доспећа, висини камате, емитенту, итд)
- **талон** (омогућава наплату припадајуће камате и у зависности од тога да ли се камата исплаћује одједном на крају амортизационог периода или годишње; може бити каматни или ануитетни).

Обавезе предузећа по основу емитованих обвезница настају тек након што купци уплате новац за купљене обвезнице. Када предузеће измирује обавезе ово се књиговодствено обухвата задуживањем рачуна обвезница и одобравањем текућег рачуна или благајне. Што се тиче камате она представља финансијски расход и пада на терет текуће пословне године.

44. УЛАГАЊА У ДРУГА ПРЕДУЗЕЋА (УЧЕШЋА)

Улагања у друга предузећа представљају улагања која су извршена у циљу остварења дугорочног утицаја на пословну политику других предузећа, а ради побољшања сопственог пословања улагача. Код ДОО ова улагања се остварују куповином удела у основном капиталу, а код АД куповином обичних акција. Предузеће које на овај начин оствари учешће у другом предузећу има право на део добити, власници удела на тантијеме, а власници акција на дивиденде. Приликом оваквих куповина (удела или акција) нужно настају трошкови (провизија брокера, таксе и др.) који заједно са ценом која је плаћена при куповини чине набавну вредност.

45. ДУГОРОЧНИ ПЛАСМАНИ

Дугорочни пласмани представљају уговорне новчане позајмице једног предузећа другом на рок дужи од једне године. На средства која је позајмио, кредитор наплаћује камату која за њега представља финансијски приход, а за зајмодавца финансијски расход.

46. УЛАГАЊА У ХАРТИЈЕ ОД ВРЕДНОСТИ (ХОВ)

Предузећа могу остварити принос на слободна новчана средства куповином ХОВ других емитената. Ове хартије се лако могу конвертовати у готовину. ХОВ се деле на дугорочне и краткорочне у зависности од тога да ли се пласирају на дужи или краћи рок.

Књиговодствено се продаја ХОВ обухвата задуживањем жиро-рачуна или рачуна благајне за продајну цену и одобрењем рачуна ХОВ за набавну вредност, при чему уколико је продајна цена више од куповне, разлика представља добитак и обухвата се на рачуну добитка од продаје ХОВ, а ако је цена нижа од куповне губитак се обрачунава на рачуну губитка од продаје ХОВ.

47. ОСНОВНА СРЕДСТВА (ПОЈАМ И ПОДЕЛА)

Основна средства су средства која имају релативно високу вредност, коју не могу пренети на нове производе или услуге у једном пословном циклусу, већ се њихова вредност постепено смањује услед физичког и моралног рабаћења, с тим што она до краја свог животног века задржавају свој првобитни облик.

Основна средства се деле на:

- *основна средства у припреми*
- *основна средства у функцији*
- *основна средства ван функције*

О основним средствима у **припреми** се говори када је донета одлука о набавци одређених средстава из одређених извора. Основа средства у припреми су она средства чуја изградња још није завршена и која зато још нису спремна за укључивање у пословање. Фаза припреме обухвата обезбеђење новчаних средстава, набавку инвестиционог материјала и опреме, изградњу и монтажу, завршетак основног средства и укључивање основног средства у пословање.

Основна средства у **функцији** су: земљиште, шуме, дугогодишњи засади, грађевински објекти, опрема, основно стадо, материјална права (патенти, лиценце), оснивачка улагања итд.

Основна средства **ван функције** се више не могу користити у пословању због тога што су физички исторшена, морално застарела, њихово коришћење није рационално или су изгубила своју употребну вредност.

48. ДЕФИНИЦИЈА МАТЕРИЈАЛА

Под **материјалом** се подразумевају предмети рада, помоћни непроизводни материјал, горива (технолошка, енергетска и горива за огрев), мазиво, ситан инвентар, амбалажа, аутогуме и отпаци.

49. ЕВИДЕНТИРАЊЕ МАТЕРИЈАЛА

Евидентирање материјала се врши у:

- **финансијском књиговодству** се врши синтетичко евидентирање материјала као дела обртних средстава по вредности;
- **материјалном књиговодству** – аналитичко евидентирање материјала по врсти, количини и вредности;
- **магацинском књиговодству** – аналитичко евидентирање које исказује промене и стање само натурално.

50. НАБАВКА РОБЕ ПО ПРОДАЈНОЈ ВРЕДНОСТИ. РАЗЛИКА У ЦЕНИ

Трговинска предузећа на мало воде залихе робе по продајној вредности. Продајна вредност се обрачунава на основу продајне цене, која представља збир набавне цене (фактурна цена + зависни трошкови набавке) и разлике у цени. Планиране продајне цене се састоје од планиране набавне цене и планиране разлике у цени.

Разлика у цени представља потенцијални бруто добитак предузећа. Она се може јавити у облику слободно обрачунате разлике у цени и то код роба чије се цене слободно формирају. Може се јавити и у облику марже, која је дата у проценту и то код роба чија је произвођачка или велепродајна цена лимитирана од стране државног органа. Код роба чије цене утврђује произвођач, разлика у цени се јавља у облику рабата.

51. КАЛКУЛАЦИЈА НАБАВНЕ И ПРОДАЈНЕ ЦЕНЕ РОБЕ

	фактурна цена (вредност) робе са ПДВ-ом
-	улазни порез на додату вредност (ПДВ) 20%
<hr/>	
=	фактурна цена (вредност) без ПДВ-а
+	зависни трошкови набавке
<hr/>	
=	набавна цена (вредност робе)
+	разлика у цени робе (маржа)
<hr/>	
=	продајна цена (вредност) + укалкулисани порез
+	ПДВ (20%)
<hr/>	
=	продајна цена (вредност са ПДВ-ом)
<hr/>	

$$\text{Улазни ПДВ} = \frac{\text{фактурна цена без пореза на додатну вредност} * \text{ПДВ}}{100}$$

$$\text{Маржа} = \frac{\text{фактурна цена без пореза на додатну вредност} * \text{маржа у \%}}{100 - \text{маржа у \%}}$$

$$\text{Укалкулисани ПДВ} = \frac{\text{продајна цена} + \text{укалкулисани порез}}{100}$$

52. ВРСТЕ ПОПУСТА

Под **попустима** се подразумевају сва уговорена снижења куповне цене која добављачи одобравају купцима њихових производа или услуга у циљу повећања поруцбина или убрзања наплате. **Неки од попуста су:**

- количински рабат,
- сезонски рабат,
- каса сконто,
- суперрабат...

Поред ових попуста постоје и снижења уговорених цена до којих долази на захтев купаца услед попуста при испоруци производа или услуга.

53. ДЕФИНИЦИЈА МЕНИЦЕ, РОК ДОСПЕЋА МЕНИЦЕ

Меница представља ХОВ која мора садржати тзв. битне елементе (ознаку да је меница, безусловни упут за плаћање одређене новчане своте, потпис трасанта, назив трасанта, назив ремитента, доспеће, датум и место издавања).

Ималац менице је поноси на наплату кад буде рок доспећа, при чему исплату може извршити из свих расположивих новчаних средстава дужника. **Рок доспећа** може бити једнак року плаћања обавезе и у том случају је менична обавеза једнака обавези према добављачима за чије се плаћање издаје. Обично је рок доспећа менице дужи од рока плаћања обавезе према добављачима. У том случају се јавља пасивна камата, с обзиром да ималац менице (ремитент) има право на камату за време које протекне од рока плаћања обавезе до рока доспећа менице.